

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy senátu Jiřího Zemánka a soudců Vojtěcha Šimíčka (zpravodaj) a Ludvíka Davida o ústavní stížnosti stěžovatelů **1) E. B., 2) O. K., 3) O. H., a 4) M. Ď.**, všech zastoupených Mgr. Zuzanou Candigliota, advokátkou se sídlem Burešova 615/6, Brno, proti rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 1. 3. 2017, č. j. 6 As 256/2016-79, a rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 24. 6. 2016, č. j. 9 A 153/2012-444, za účasti Nejvyššího správního soudu a Městského soudu v Praze jako účastníků řízení a Ministerstva vnitra a Krajského ředitelství policie hl. m. Prahy jako vedlejších účastníků řízení,

t a k t o :

Ústavní stížnost se zamítá.

O d ů v o d n ě n í :

I. Rekapitulace řízení předcházejícího podání ústavní stížnosti

1. Ústavní stížností, doručenou Ústavnímu soudu dne 9. 5. 2017, stěžovatelé napadli výše uvedený rozsudek Nejvyššího správního soudu (dále jen „NSS“), který zamítl kasační stížnost stěžovatelů proti výše specifikovanému rozsudku Městského soudu v Praze (dále jen „městský soud“). Městský soud zamítl žalobu stěžovatelů na ochranu před nezákonným zásahem správního orgánu, který spočíval v zákroku Policie ČR (dále jen „policie“). Stěžovatelé tvrdí, že správní soudy těmito rozhodnutími porušily jejich právo nebýt podroben mučení a jinému nelidskému a ponižujícímu zacházení podle čl. 7 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), právo na ochranu majetku podle čl. 11 odst. 1 Listiny a právo na účinný prostředek nápravy podle čl. 13 Úmluvy. Navrhují proto zrušení napadených rozsudků správních soudů.

2. Ve dnech 30. 6. – 1. 7. 2012 se měl konat třetí ročník vzpomínkové akce FOOD NOT BOMBS – poslední předprázdninové rozdávání u příležitosti třetího výročí vystěhování squatu Milada, a to formou kulturně-sportovní akce, svolané v její blízkosti v prostoru vysokoškolských kolejí Praha – Troja. Smyslem této akce bylo upozornit, že od vyklizení vily v roce 2009 nemovitost chátrá. Organizátoři současně chtěli poukázat na společenský problém dostupnosti bydlení. Každý rok se proto v blízkosti této vily konal piknik a sportovní turnaj s hudební produkcí a policie tyto akce monitorovala.

3. V daném případě se celkový počet účastníků na místě odhadoval do 50 osob. Policie ukončila svůj dohled nad akcí dne 30. 6. 2012 okolo 20:00, protože nedocházelo k narušení veřejného pořádku. Účastníci akce se poté (podle tvrzení stěžovatelů spontánně) rozhodli, že se přemístí do vily i s hudební technikou a dalšími věcmi. Mezi 21:00 a 22:00 proto

do ní vnikli, a to žebříkem přes balkon v prvním patře (dveře a spodní okna byly totiž zazděné), kde došlo k vypáčení mříže u balkonových dveří a vybourání zazděného okna, a pokračovali v hudební produkci. Nájemce vily Milada a okolních pozemků M. L. požadoval, aby policie squattery vykázala. Kolem 23. hod. začalo vyjednávání, kdy policie squattery vyzvala k opuštění vily do půlnoci. Ještě před zahájením vyjednávání osoby z vily házely po policistech různé předměty (viz str. 20 napadeného rozsudku městského soudu). Squatterři tvrdili, že kvůli své bezpečnosti a ochraně svých věcí vilu opustí až za svítání, neboť prý mají mnoho věcí a pro jejich odstěhování není dostatek světla. Odmítli však nabídku, že jim policie půjčí baterky a s vyklizením pomůže. Podle policie někteří ze squatterů házeli z oken různé předměty. Postupně se také rozrůstal dav sympatizantů squatterů v okolí objektu. Po půlnoci následovalo druhé vyjednávání s policií. Squatterři trvali na svém stanovisku, že objekt opustí až za svítání, jelikož by údajně předčasným odchodem nenaplnili protestní a kulturně politický smysl akce. Policie však trvala na požadavku opuštění vily do půlnoci. Dva účastníci akce vilu dobrovolně opustili. Policejní vyjednávači poté upozornili zbylé účastníky akce, že pokud neuposlechnou příkazu opustit prostor, pak použijí donucovací prostředky. Dalších cca pět lidí vilu opustilo. Dva z nich policie zajistila pro údajné podezření z přestupku neuposlechnutí výzvy.

4. Zhruba 40 minut po půlnoci policisté zahájili zásah. Jeho konkrétní průběh zůstává mezi účastníky řízení sporný. Policisté po průniku do vily pomocí beranidla zjistili, že všichni účastníci akce jsou v jejím 1. patře a na schodech vytvořili barikádu z dveří, starého nábytku a sutí. Pokusili se barikádu odstranit, ale nepodařilo se jim to ani s pomocí hasičů. Squatterři pak podle policie kladli odpor a zranili dva policisty. Podle slov stěžovatelů policisté vhodili do prostoru rozbušku typu P 1, která se běžně používá k rozehnutí davu na demonstracích. Zhruba 15 – 30 policistů později vniklo do vily oknem v prvním patře. Squatterři již nekladli odpor. Několik z nich však uniklo na střechu vily. Hlavním bodem sporu je tvrzení stěžovatelů, že je policie uvnitř vily bila. Stěžovatelé dokonce tvrdili, že cestou k východu policisté vytvořili tzv. „bicí uličku“, ve které účastníky akce kopali a bili pěstmi nebo teleskopickými obuškami. Policie tato tvrzení odmítá. Průběh zásahu uvnitř vily nezachytil policejní kameraman, který z bezpečnostních důvodů do vily nevstupoval. Policie po zákroku předala několik zraněných osob k ošetření. Šlo většinou o lehká zranění. Někteří z účastníků však podle tvrzení stěžovatelů krváceli a museli na ošetření do nemocnice. Policejní vyjednávači pokračovali v jednání s osobami na střeše vily, mezi kterými byli i dva ze stěžovatelů (stěžovatelka 1 a stěžovatel 3). Ti odmítli, údajně v obavách z policie, střechu opustit. Učinili tak až druhý den za světla po příslibu, že budou moci volně odejít a odvézt si z vily Milada věci, které tam zanechali, což také učinili. Tím policejní zásah skončil.

5. Stěžovatelé se proti popsanému policejním zákroku bránili tzv. zásahovou žalobou podle ustanovení § 82 a násl. zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“). Domáhali se tak určení, že zásah policie byl nezákonný. Konkrétně policii vytýkali, že je bez právního důvodu vyzývala k opuštění objektu a bezdůvodně, nepřiměřeně a nesprávně použila donucovací prostředky. Stěžovatele měla být a způsobit jim bezdůvodnou újmu na zdraví a majetku. Jednání policie podle stěžovatelů naplňovalo znaky ponižujícího zacházení a neoprávněného omezení osobní svobody. Stěžovatelé doložili lékařské zprávy dokumentující způsobená zranění. Lékařská zpráva ze dne 5. 7. 2012 o vyšetření stěžovatele 2, který tvrdil, že ho napadli policisté obuškem (úder do zad, hlavy, předloktí a hrudníku), konstatuje, že má na uváděných místech hematomy. Příslušný lékař v ní dodal, že „*charakter nálezu není v rozporu s pacientem popisovanou událostí.*“ Lékařská zpráva ze dne 1. 7. 2012 o vyšetření stěžovatele 3 pak konstatuje tržnou ránu o velikosti 2,5 cm a exkoriaci s hematomem pod pravým okem. Lékař tržnou ránu zašil. Stěžovatel 3 se pak měl hlásit na vytažení stehů za 10 dnů. Stěžovatelé dále policii vytýkali, že chybí videozáznam policejního zákroku, ačkoliv na místě zásahu byl

policejní kameraman. V otázce, zda policie podrobila stěžovatele špatnému zacházení, proto mělo přejít důkazní břemeno na ni. Městský soud však žalobu zamítl rozsudkem ze dne 25. 6. 2014, č. j. 9 A 153/2012–245. Policejní zásah byl podle něj zákonný a přiměřený všem jeho okolnostem.

6. NSS uvedený rozsudek městského soudu zrušil. Uvedl, že existuje mnoho důvodů se ptát, zda bylo skutečně třeba neodkladně a v nočních hodinách vyklízet neužívanou a zchátralou vilu, pokud účastníci akce prohlašovali, že za svítání opustí objekt dobrovolně. Podle NSS nebylo zřejmé, zda policie musela nezbytně trvat na požadavku vyklizení vily do půlnoci, a zda musela následně nasadit do akce zásahovou jednotku. Musela vědět, že dojde ke střetu několika desítek osob ve tmě uvnitř zchátralého objektu. Městský soud nevyjasnil, zda neexistovaly mírnější prostředky k dosažení stejných cílů. NSS zdůraznil, že při rozhodování o použití donucovacích prostředků nelze opomíjet vážnost právního zájmu, který je ve hře, a intenzitu jeho ohrožení. Městský soud ani neobjasnil, kdo o použití donucovacích prostředků rozhodl. Přitom právě výslech této osoby by mohl objasnit sporné události a odkrýt motivaci, která vedla k tomuto klíčovému rozhodnutí. NSS pak zdůraznil, že tvrzení žalobců o porušení čl. 3 Úmluvy a čl. 7 odst. 2 Listiny má dopad na rozložení důkazního břemene. Žalobci musí prokázat, že došlo ke špatnému zacházení. Policie pak musí prokázat, že si žalobci zranění způsobili sami, že k němu došlo jinak, nebo že jde o následek oprávněného použití donucovacích prostředků. Jinak je odpovědnost za takové zranění přičitatelná policii. V případě předem připraveného zásahu s použitím donucovacích prostředků by klíčovým a efektivním důkazem o jeho korektním průběhu měl být policejní videozáznam. Záznam však prakticky končil přípravou policistů k průniku do vily. Městský soud ponechal neúplnost policejního záznamu bez komentáře. Bez hlubšího odůvodnění vyhodnotil veškeré pochybnosti o průběhu skutkového děje v neprospěch stěžovatelů. Nepoložil si ani otázku, zda by za daných okolností nemělo na policii ležet důkazní břemeno prokázat, že zranění nezpůsobila.

7. Městský soud poté nařídil několik ústních jednání za účelem doplnění dokazování. Rozsudkem, napadeným nyní projednávanou touto ústavní stížností, však žalobu opět zamítl, když dospěl k závěru, že velitel zásahu rozhodl o provedení zákroku v souladu se zákonem a přiměřeně okolnostem. Policie se totiž pokoušela řešit situaci vyjednáváním, nicméně musela zohlednit narůstající radikalitu osob, které obsadily vilu. V průběhu večera se také rozrůstal dav sympatizantů squatterů v okolí vily. Jejich další nárůst by zásah zkomplikoval a vyžádal by si povolání posil. Ke zranění stěžovatelů podle městského soudu mohlo dojít mnoha způsoby, ať už před započítím policejního zákroku, tak během něj a nemusela vzniknout v důsledku nepřiměřeného použití donucovacích prostředků. Mechanismus zranění podle soudu neodpovídal tvrzenému bití obuškem. Policie pak uspokojivě vysvětlila, proč nepořídila kompletní videozáznam zákroku. Nemohla totiž zajistit bezpečí kameramana v nepřehledné situaci při obsazování prostoru zchátralé vily s neznámým počtem aktivně se bránících osob. K rozložení důkazního břemene městský soud uvedl, že na základě zjištěného skutkového stavu dospěl k závěru, že policie důkazní břemeno unesla. Ze žádného důkazu (i při absenci videozáznamu z části zásahu uvnitř vily) přitom neplynulo, že by zranění stěžovatelů způsobila, když si je mohli způsobit sami, došlo k nim jinak anebo mohlo jít o následek oprávněného použití donucovacích prostředků.

8. Následnou kasační stížnost stěžovatelů zamítl NSS. Zdůraznil, že je to především městský soud jako soud nalézací, kdo má zhodnotit žalovaný zásah v tzv. plné jurisdikci, včetně otázek skutkových, o nichž si sám učiní úsudek. NSS může v tomto ohledu intervenovat jen výjimečně v případě vad řízení a dokazování. Městský soud podle něj správně posoudil otázku přiměřenosti zásahu. NSS považoval za naprosto klíčovou zjištěnou skutečnost, že na místě bylo asi 80 až 100 policistů a v okolí vily se postupně shromažďovali

příznivci osob, které vily obsadily. Jejich počet v průběhu večera narůstal až na zhruba 100 osob, k čemuž je nutno připočíst neznámý počet osob ve vile. Kamerové záznamy dokládají, že se kolem vily shromažďovaly další osoby, a svědecké výpovědi uvádějí, že společně s osobami ve vile házely po policistech nejrůznější předměty. Při prvním pokusu o průnik do budovy a zničení barikády se i squatteři aktivně bránili a lehce zranili dva policisty. Počet osob, proti kterým by musela policie zasahovat na místě, tedy postupně narůstal. S ohledem na jejich jednání se přitom jeví stále pravděpodobnější, že se policie zásahu nevyhne. Velící důstojník proto učinil za daných okolností rozumné a pochopitelné rozhodnutí o bezprostředním zásahu proti osobám ve vile. Mírnější prostředky k dosažení stejných cílů (policijní vyjednavače) totiž policie využila bez úspěchu. Další odkládání zásahu se mohlo z taktického hlediska skutečně jevit jako riskantní.

9. Ve vztahu ke zranění stěžovatelů a přenosu důkazního břemene NSS uvedl, že tvrzení stěžovatelů nevyvolala u městského soudu důvodné podezření, že se stali obětí špatného zacházení ze strany policie poté, co se ocitli v její moci. Při hodnocení důkazů městský soud vyšel z výpovědi nezávislých svědků. NSS neshledal prostor na tomto hodnocení cokoliv měnit. Stěžovatelům se nepodařilo vyvolat důvodnou domněnku, že zranění vznikla v době, kdy již byli „v moci“ policistů. Nemohlo proto dojít ani k přenosu důkazního břemene. K tvrzení stěžovatelů, že při vyvádění z vily policisté vytvořili tzv. bicí uličku, nebyly předloženy přesvědčivé důkazy. NSS konstatoval, že zranění stěžovatelů byla spíše drobného povrchového charakteru a mohla odpovídat okolnostem akce. Charakter zranění žádného ze stěžovatelů však podle NSS nevedl k závěru, že jim policisté záměrně ubližovali excesivním použitím donucovacích prostředků. Lékařské zprávy bývají v podobných situacích důkazem zejména o tom, že ke zraněním vůbec došlo, že nejsou vymyšlená. Ve vztahu k neúplnému videozáznamu pak NSS uvedl, že pokud nedošlo k přenosu důkazního břemene na stát, nevznikl prostor klást policii k tíži skutečnost, že nepředložila kompletní videozáznam o průběhu zákroku. Nad rámec nutného odůvodnění však NSS podotkl, že se s městským soudem neshodl v otázce ospravedlnění chybějícího záznamu.

II. Obsah ústavní stížnosti

10. Stěžovatelé namítají, že vznesli hájitelné tvrzení porušení čl. 3 Úmluvy a čl. 7 odst. 2 Listiny. Z judikatury Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) vyplývá, že pro účely posouzení určitého tvrzení jako hájitelného se vždy nevyžaduje, aby stěžovatel vůbec předložil jakýkoliv důkaz na podporu svého tvrzení. Ve věci *Lopata proti Rusku* (rozsudek ze dne 13. 7. 2007, stížnost č. 72250/01) ESLP konstatoval, že „*prohlášení stěžovatele vůči vyšetřovateli (...) a stížnost jeho právníčky podaná k okresnímu státnímu zastupitelství, zahrnující detailní popis zranění, jež údajně utrpěl její klient (...) představovalo hájitelné tvrzení o špatném zacházení ze strany policie*“ (§ 111). Ve věci *J. L. proti Litvě* (rozsudek ze dne 17. 4. 2012, stížnost č. 23893/06) ESLP dovodil, že „*konzistentnost, s jakou stěžovatel při různých příležitostech tvrdil orgánům, že byl vystaven špatnému zacházení (...) vede k závěru, že stěžovatel předestřel hájitelné tvrzení ve smyslu článku 3.*“ (viz § 73 a § 75). Podle Ústavního soudu pak „*hájitelné tvrzení neznamená, že jde o tvrzení, které j pravděpodobně pravdivé. Za hájitelné je nutno považovat tvrzení, které není zcela nedůvěryhodné a nepravděpodobné, je možné i časově, je dostatečně konkrétní a v čase neměnné. Hájitelnost tvrzení nelze zaměňovat s existencí skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin*“ (viz nálezh Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1565/14 ze dne 2. 3. 2015, bod 55).

11. Stěžovatelé mají za to, že jejich popis událostí během zákroku policie ve vile Milada splňuje výše uvedené požadavky. Nejenže od počátku konzistentně a neměnně popisují, jakým způsobem došlo k jejich zraněním, ale na podporu těchto svých tvrzení předkládali

i lékařské zprávy. Nelze proto říct, že by jejich tvrzení bylo zcela nedůvěryhodné nebo nepravděpodobné. Ačkoliv se nejednalo o vážná zranění, lékařské zprávy dokládají, že během zákroku policie několik lidí poranila. Stěžovatelé tedy udělali vše, co z jejich pozice šlo udělat, aby prokázali, že v souvislosti s policejním zákrokem utrpěli zranění a lékařské zprávy je dokládají. Tato zranění přitom způsobila policie v době, kdy stěžovatelé byli v její moci.

12. Pokud NSS ve vztahu k použití donucovacích prostředků policisty ve vile poukazuje na to, že v případech fyzického odporu či rizika násilného jednání ze strany kontrolovaných osob může být určitá forma donucení nezbytná, je nutno dodat, že z rozsudku ESLP ve věci *Bouyid proti Belgii* (rozsudek velkého senátu ze dne 28. 9. 2015, stížnost č. 23380/09) jednoznačně vyplývá, že použití jakékoliv fyzické síly, které nebylo s ohledem na chování zadržené osoby nezbytně nutné, zasahuje do lidské důstojnosti a v zásadě představuje zásah do práva podle čl. 3 Úmluvy. Policie proti stěžovatelům bezdůvodně opakovaně použila obušek. Podle lékařské zprávy o ošetření stěžovatele 2) charakter lékařského nálezu neodporuje pacientem popisované události. Na tomto místě lze odkázat na nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1042/15 ze dne 24. 5. 2016, kde Ústavní soud uvedl: „*donucovací prostředky nesmí v žádném případě sloužit jako odplata či trest za neuposlechnutí výzvy policisty (...). Rovněž judikatura ESLP zdůrazňuje nepřijatelnost používání donucovacích prostředků, které jsou nezpůsobivé vést bezprostředně k žádanému cíli, ale jde v dané situaci spíše o odplatu za neuposlechnutí příkazu*“ (viz bod 42).

13. V podstatě jediným objektivním důkazem o průběhu zásahu mohl být kamerový záznam, který však vinou policie chybí. Pokud stěžovatelé prokázali svá zranění, pak měly obecné soudy přesunout břemeno prokázání toho, co se při policejním zákroku dělo a jak stěžovatelé ke svým zraněním přišli, na policii. Jedině ona mohla takové důkazy poskytnout. Na tom nemůže nic změnit několik alternativních vysvětlení příčiny vzniku zranění stěžovatelů. Je sice teoreticky možné, že ke zraněním mohlo dojít i některým ze soudem tvrzených způsobů, nicméně bylo na policii, aby toto prokázala. Tím, že soudy nesprávně vyhodnotily otázku přesunu důkazního břemene na stát, došlo k porušení práva stěžovatelů na účinný právní prostředek nápravy podle čl. 13 Úmluvy a rovněž neposkytly ochranu vlastnického práva stěžovatelů chráněného čl. 11 odst. 1 Listiny.

III. Vyjádření dalších účastníků řízení a replika stěžovatelů

14. NSS ve vyjádření k ústavní stížnosti uvedl, že podle městského soudu stěžovatelé s velkou pravděpodobností utrpěli zranění ještě před započítím zákroku. Nasvědčuje tomu nízká intenzita zranění, jejich charakter i jednání stěžovatelů před vlastním policejním zákrokem. Tento skutkový závěr stěžovatelé ve své kasační stížnosti věrohodně nezpochybnili. Role NSS kromě toho nespočívá v přehodnocování skutkových zjištění učiněných krajskými soudy. Nelze přehlédnout, že v ústavní stížnosti stěžovatelé brojí v podstatě pouze vůči té části rozsudku, která se týká otázky rozložení důkazního břemene a skutkových závěrů o odpovědnosti policie za jejich zranění stěžovatelů. Ve zbytku (v otázce legality a přiměřenosti zásahu policie) vůči rozsudku NSS nenamítají nic. O existenci újmy stěžovatelů přitom nebylo pochyb. NSS však neshledal nic vadného na skutkovém závěru městského soudu, že příčinou újmy nebylo nepřiměřené použití donucovacích prostředků během zákroku a po něm. Vzhledem k okolnostem věci NSS neshledal tvrzení stěžovatelů o špatném zacházení policie za hájitelné. Pro přenos důkazního břemene (resp. pro aktivaci doktríny o jeho rozložení) nestačí jen tvrdit, že došlo ke zranění. Poškození musí taky prokázat, že zranění vznikla při zákroku, resp. poté, co již daná osoba byla v moci státních orgánů. NSS ve svém rozsudku poukázal na případy z judikatury ESLP, jejichž skutkové okolnosti se v podstatných rysech podobají nyní projednávané kauze, ať už jde o malou závažnost utrpěné újmy nebo její spornou příčinu. Naopak případy uváděné v ústavní stížnosti

takovou podobnost podle NSS postrádají. Vzhledem k tomu, že v daném případě nebyly splněny podmínky pro přenos důkazního břemene na policii, NSS nemohl k její tíži vyhodnotit ani kusý videozáznam, byť tuto skutečnost dříve vystavil hlasité kritice.

15. Podle Ministerstva vnitra jako vedlejšího účastníka řízení stěžovatelé je argumentace rozsudky ESLP ve vztahu k projednávanému případu naprosto nepřiléhavá. Hájitelné tvrzení nelze interpretovat tak, jak si představují stěžovatelé, tedy že mají vždy pravdu. Podobně povinnost provést účinné vyšetřování není splněna jenom tehdy, je-li stěžovateli nakonec vyhověno. V posuzované věci proběhlo rozsáhlé dokazování a soud dal za pravdu oběma vedlejším účastníkům. Tvrzení stěžovatelů týkající se zranění byla přesvědčivě vyvrácena. Požadavek stěžovatelů na odklad zákroku byl z jejich pohledu logický. Nebylo ovšem účelné, aby policie danému požadavku vyšla vstříc, minimálně s ohledem na riziko, že později bude možno zákrok provést jen s většími obtížemi. Z taktického hlediska není správné poskytovat pachateli protiprávního jednání více času na přípravu obrany proti zákroku policistů. Ministerstvo vnitra také vysvětlilo, že by bylo rizikové, pokud by se zákroku probíhajícího ve tmě, kde nelze předvídat všechna rizika, účastnil i kameraman. Dále zdůraznilo, že není povinností policie již při zákroku shromažďovat důkazy pro soud, namísto zaměření se na plnění řešeného úkolu. Ministerstvo vnitra také připomenulo, že při zákroku došlo ke zranění dvou policistů, kteří byli v důsledku poranění horních končetin v pracovní neschopnosti. Závěrem svého vyjádření Ministerstvo vnitra dodalo, že legalizace tzv. squattingu je otázkou pro zákonodárce a nemůže o ní být rozhodováno cestou soudní.

16. Policie jako vedlejší účastník řízení také uvedla, že stěžovatelé ve své ústavní stížnosti pouze opakují argumenty vznesené v předchozích soudních řízeních. Při policejním zákroku se samozřejmě zvažují možné alternativy postupu s přihlédnutím k zásadě přiměřenosti. Je třeba efektivně zajistit plnění úkolů policie a současně co možná nejméně zasáhnout do práv účastníků. K tomu došlo i v tomto případě. Policie nepřikročila ihned k úkonům směřujícím k vyklizení vily, ale naopak se po dlouhou dobu snažila s účastníky „vzpomínkové akce“ vyjednávat. To ovšem nemohla činit donekonečna. Ve zdůvodnění, proč stěžovatelům nemohla vyjít vstříc při jejich žádosti o vyčkání do rána, se policie shoduje s Ministerstvem vnitra. Prakticky stejně pak ve svém vyjádření zdůvodnila i chybějící videozáznam.

17. Městský soud ve svém vyjádření k ústavní stížnosti pouze odkázal na odůvodnění napadeného rozsudku.

IV. Změna soudce zpravodaje

18. Dne 17. 8. 2017 byl určen podle ustanovení § 55 zákona o Ústavním soudu vypracováním nálezu jiný člen senátu.

V. Procesní předpoklady věcného projednání ústavní stížnosti

19. Ústavní soud zkoumal splnění podmínek řízení a v tomto směru konstatuje, že ústavní stížnost splňuje všechny požadované náležitosti a podmínky pro její projednání, které stanoví Ústava a zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“).

VI. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

VI. a) Obecná východiska

20. Stěžovatelé v ústavní stížnosti zejména namítají, že v řízení před správními soudy vznesli hájitelné tvrzení o porušení zákazu špatného zacházení ve smyslu čl. 3 Úmluvy a čl. 7 odst. 2 Listiny při zákroku proti nim ve vile Milada. Z toho důvodu mělo na stát přejít břemeno prokázání skutkových okolností zákroku uvnitř této vily a zejména jeho části, během níž měla policie vůči stěžovatelům použít nepřiměřené násilí v podobě bití obušky, včetně jejich vyvádění z vily skrze tzv. „bicí uličku“.

21. Ústavní soud úvodem připomíná, že čl. 7 odst. 2 Listiny a čl. 3 Úmluvy zakazují podrobit kohokoliv nelidskému nebo ponižujícímu zacházení. Nelidské zacházení je takové, které působí buď přímo ublížení na zdraví, nebo intenzivní fyzické a psychické utrpení. Zacházení lze považovat za ponižující, jestliže potupuje nebo pokořuje jednotlivce, neprokazuje dostatečnou úctu k jeho lidské důstojnosti nebo tuto důstojnost snižuje či vyvolává pocity strachu, úzkosti nebo méněcennosti, které mohou zlomit morální a fyzický odpor dané osoby. Ponižující zacházení má úzkou vazbu na požadavek respektu k důstojnosti člověka, která nepřipouští, aby orgány veřejné moci s člověkem zacházely jako s objektem. Pokud má konkrétní špatné zacházení spadat do působnosti čl. 3 Úmluvy či čl. 7 odst. 2 Listiny, je třeba, aby přesáhlo určitou minimální úroveň závažnosti. Otázka, zda zacházení mělo za účel obět' ponižit nebo pokořit, je dalším faktorem, který je třeba vzít v úvahu. Avšak absence takového účelu nemůže s konečnou platností vyloučit porušení zákazu špatného zacházení. Jinými slovy, úmysl podrobit jiného nelidskému nebo ponižujícímu zacházení není nezbytnou podmínkou, aby se o nelidské či ponižující zacházení skutečně jednalo (viz nálezy sp. zn. I. ÚS 860/15 ze dne 27. 10. 2015, body 53-54 a odkazy tam uvedené; či nálezy sp. zn. I. ÚS 1042/15 ze dne 24. 5. 2016, bod 35).

22. Základním východiskem úvah Ústavního soudu je skutečnost, že omezení osobní svobody v podobě zadržení, zatčení, uvalení vazby či jiné formy detence nebo uvěznění staví osobu do pozice určité bezbrannosti. Tím je více náchylná stát se obětí špatného zacházení (viz Bartoň, M. a kol. *Základní práva*. 1. vyd. Praha: Leges, 2016, s. 258). Judikatura ESLP z této reality vychází, a proto stanoví, že „*jakékoliv použití fyzické síly, která nebyla striktně vynucena vlastním chováním [zadržené osoby], snižuje lidskou důstojnost a je v zásadě porušením práva zakotveného v čl. 3 Úmluvy*“ (viz rozsudek ze dne 14. 12. 1995 ve věci *Ribitsch proti Rakousku*, stížnost č. 18896/91, § 38). Použití násilí vůči osobám, jejichž osobní svobodu stát omezil, je tudíž nepřípustné, pokud to není striktně nezbytné pro nějaký legitimní účel (např. v sebeobraně, obraně jiných osob, obnovení pořádku, chová-li se osoba agresivně apod.). Standard striktní nezbytnosti, který je vyšší než samotná nezbytnost, dokládá, že stupeň použité síly nesmí být v žádném případě vyšší, než jaký postačuje k dosažení sledovaného účelu (viz např. rozsudek ze dne 15. 1. 2009 ve věci *Sharomov proti Rusku*, stížnost č. 8927/02, § 27; ze dne 15. 5. 2008 ve věci *Dedovskiy a ostatní proti Rusku*, stížnost č. 7178/03 § 73; či ze dne 10. 5. 2011 ve věci *Popandopulo proti Řecku*, stížnost č. 4512/09, § 110; viz také Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 408).

23. Pro větší praktickou ochranu osob omezených na osobní svobodě ESLP také přistupuje k obrácení důkazního břemene. Obecně leží důkazní břemeno na stěžovateli, který musí soud přesvědčit, že ho stát podrobil špatnému zacházení v rozporu s čl. 3 Úmluvy. Ve výše citované věci *Ribitsch proti Rakousku* však ESLP zavedl zásadní princip, že pokud stát zadrží obět' v dobrém zdravotním stavu a při propuštění má zranění, pak je na státu, aby poskytl dostatečné a přesvědčivé vysvětlení, jak byla tato zranění způsobena. Jestliže tak stát neučiní, pak to může vést ke shledání porušení čl. 3 Úmluvy (viz *Ribitsch proti Rakousku*, cit. výše, § 34; rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 1. 6. 2010 ve věci *Gäffgen proti*

Německu, stížnost č. 22978/05, § 92; či rozsudek ze dne 12. 1. 2016 ve věci *Boacã a další proti Rumunsku*, stížnost č. 40355/11, § 74 aj.). Pokud tedy konkrétní osoba vykazuje stopy po úderech poté, co byla pod kontrolou policie, a namítá, že jsou tyto stopy výsledkem špatného zacházení, existuje zde vyvratitelná domněnka, že tomu tak opravdu bylo (viz *Bouyid proti Belgii*, cit. výše, § 83 – 84 a § 91). Důkazní břemeno se v takovém případě přesouvá na stát, aby soud přesvědčil, že se stěžovatelem špatně nezacházel. Tento přesun důkazního břemene ESLP odůvodňuje tím, že policie má konkrétního jednotlivce zcela v moci. Obstarání důkazů o špatném zacházení by pro stěžovatele v takové situaci bylo krajně obtížné. Pokud jsou jedinými svědky oběť a policisté, tak by zpravidla proti sobě stálo osamocené tvrzení stěžovatele a několika policistů-pachatelů a stěžovatel by z povahy věci důkazní břemeno mohl unést jen výjimečně (viz Bartoň, M. a kol., cit. výše, s. 258-259).

24. K použití výše popsané vyvratitelné domněnky musí osoby, které tvrdí, že jsou oběťmi násilí zakázaného čl. 3 Úmluvy, prokázat, že se stopy po špatném zacházení objevily poté, co byly pod kontrolou policie. Osoba, která tvrdí, že ji stát podrobil špatnému zacházení během omezení její osobní svobody, musí v tomto smyslu vznést alespoň tzv. hájitelné tvrzení. To lze ve zkratce charakterizovat jako takové tvrzení, které není zcela nedůvěryhodné a nepravděpodobné, je možné i časově, je dostatečně konkrétní a v čase neměnné (viz nálezy Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 860/15 ze dne 27. 10. 2015, bod 87; či nálezy Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1042/15, bod 31). Splnění uvedených podmínek, aby konkrétní tvrzení bylo možné považovat za hájitelné, je vždy třeba posuzovat po zvážení všech konkrétních skutkových okolností věci. Lékařská zpráva o zraněních zpravidla podstatně napomůže, aby tvrzení bylo hájitelné. Např. ve věci *Đurđević proti Chorvatsku* (rozsudek ze dne 19. 7. 2011, č. 52442/09) ESLP uvedl, že „lékařské důkazy společně se stížnostmi odpovědným vnitrostátním úřadům vyvolávají alespoň důvodné podezření, že zranění stěžovatelky byla způsobena použitím síly policií. Proto její stížnosti představují hájitelné tvrzení (...).“ (§ 86). Absence lékařské zprávy bez nějakého vážného odůvodnění naopak vede k závěru, že tvrzení špatného zacházení hájitelné není. Ve věci *Jeong proti České republice* (rozhodnutí o přijatelnosti ze dne 13. 2. 2007, stížnost č. 34140/03) ESLP nepovažoval stěžovatelovo tvrzení o špatném zacházení na policejní stanici za hájitelné právě z důvodu, že neposkytl lékařskou zprávu o svých údajných zraněních.

25. Při hodnocení, zda došlo k přesunu důkazního břemene na stát, tedy ESLP ve své judikatuře obecně přiznává lékařským zprávám zvláštní roli. Zdůrazňuje, že mají podstatnou důkazní váhu (viz *Bouyid proti Belgii*, cit. výše, § 92; či rozsudek ze dne 5. 4. 2016 ve věci *Cazan proti Rumunsku*, stížnost č. 30050/12, § 56 a § 59). Z hlediska váhy lékařské zprávy jako důkazního materiálu bude proto vždy lepší, pokud se oběť podrobí vyšetření co nejdříve. ESLP však toleruje i určitou prodlevu mezi propuštěním z moci státu a návštěvou lékaře, který vystavil lékařskou zprávu dokumentující zranění. Podmínkou je rozumné vysvětlení takové prodlevy. Např. ve věci *Balogh proti Maďarsku* (rozsudek ze dne 20. 7. 2004, stížnost č. 47940/99) stěžovatel navštívil lékaře ihned poté, co dorazil do svého města, což se však stalo dva dny po propuštění. ESLP uvedl, že „se zdráhá přikládat nějaký rozhodující význam tomuto zpoždění, které každopádně nelze považovat za natolik významné, aby ohrozilo případ pod článkem 3 Úmluvy“ (§ 49). Ve věci *Mindadze and Nemsitsveridze proti Gruzii* (rozsudek ze dne 1. 6. 2017, stížnost č. 21571/05) pak ESLP přijal jako průkaznou lékařskou zprávu, kterou první stěžovatel dodal necelý měsíc po události, v níž spatřoval porušení čl. 3 Úmluvy. Odůvodnil to tím, že ji stěžovatel dodal hned poté, co mu stát jako vězni umožnil využít právních služeb důvěryhodného právníka. Předtím byl v moci osob, které ze špatného zacházení obviňoval, a odůvodněně jim proto nemusel věřit. ESLP pak vyzdvihl jako důležitou konzistentnost tvrzení prvního stěžovatele (§ 103).

26. Jako příklad věci, v níž stěžovatelé nedokázali vznést hájitelné tvrzení, lze kromě výše uváděné věci *Jeong* uvést i věc *Svoboda a ostatní proti České republice* (rozhodnutí o přijatelnosti ze dne 4. 2. 2014, stížnost č. 43442/11). Stěžovatelé namítali, že je policie spoutala, předvedla na policejní stanici, a tam je čtyři hodiny držela, bila a verbálně na ně útočila. Druhému stěžovateli pak měli proti jeho vůli odebrat krev a při tom mu vykloubit pravé rameno. V řízení před ESLP vznikly rozpory ohledně jednotlivých zranění stěžovatelů. Jejich tvrzení narážela na výpovědi mnoha přítomných policistů a zdravotnických pracovníků. Prvního stěžovatele v průběhu zajištění dvakrát vyšetřili. Daní lékaři však žádná zranění nezjistili. Sám stěžovatel nepoukazoval na jakékoliv potíže a nevysvětlil, proč se nechal poprvé vyšetřit až tři dny po incidentu. Na základě rentgenologického nálezu vyhotoveného o týden později pak podle ESLP nebylo možné konstatovat, že zlomeninu žebra způsobili policisté. Druhý stěžovatel se nechal ošetřit hned následujícího dne. Jeho tvrzení, že mu vykloubili rameno při odběru krve, však zpochybnili dva lékaři, podle kterých stěžovatel uváděl bolesti v rameni ještě předtím. Třetí stěžovatel tvrdil, že již den po incidentu navštívil lékaře, který konstatoval množství hematomů a vystavil stěžovateli potvrzení o pracovní neschopnosti. Z příslušné lékařské zprávy to však neplynulo. Pohmožděniny lékař konstatoval až o 3 dny později. Existence dalších hematomů pak vyplývá ze zprávy vyhotovené cca dva týdny po incidentu. Podle ESLP nebylo z příložených zpráv zřejmé, kdy ke vzniku zjištěných zranění došlo. Stěžovatelé proto podle něj nevznesli v této věci hájitelné tvrzení špatného zacházení.

27. Jako poslední příklad, ve kterém hrála stěžejní roli otázka hájitelného tvrzení, lze uvést věc, v níž Ústavní soud pod sp. zn. I. ÚS 3950/16 odmítl ústavní stížnost stěžovatele, který utrpěl několik zranění při zatýkání. Svá tvrzení o zraněních, která mu měli způsobit policisté, ovšem podložil pouze kopiemi nijak neoznačených fotografií. Ze žádných dalších dokumentů týkajících se dané události (úřední záznamy zasahujících policistů, protokol o výslechu jeho tehdejší družky) přitom neplynulo, že by stěžovatel byl při zatýkání zraněn. Stěžovatel pak dokonce sám uvedl bez doložení lékařských zpráv, že v den události, na něž si stěžoval, lékařka rychlé záchranné služby nepopsala žádné zjevné zranění jeho osoby a neurolog je popřel s tím, že ohledně udávaných potíží nelze vyloučit simulaci a účelové jednání. Na taková tvrzení Ústavní soud nepřistoupil a uzavřel, že je nelze označit za „hájitelné“ (body 8 a 9 usnesení).

28. Ústavní soud doplňuje, že pokud by stát chtěl namítat, že ke zranění nedošlo během zbavení osobní svobody, ale např. při zatýkání či zadržování osob, pak je na něm, aby to prokázal, a to opět zpravidla lékařskou zprávou (srov. z judikatury ESLP rozsudek ze dne 22. 5. 2001 ve věci *Altay proti Turecku*, stížnost č. 22279/93, § 54; ze dne 28. 11. 2000 ve věci *Rehbock proti Slovinsku*, stížnost č. 29462/95, § 72; či ze dne 23. 7. 2015 ve věci *Serikov proti Ukrajině*, stížnost č. 42164/09, § 59; viz také nálezy Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1042/15, bod 46). Na rozdíl od staršího případu *Klaas proti Německu* (rozsudek ze dne 22. 9. 1993, stížnost č. 15473/89), ESLP použil popsany princip přenosu důkazního břemene na stát při zadržování/zatýkání osob ve věci *Rehbock proti Slovinsku*. Požadoval po slovinské vládě, aby prokázala, že síla použitá při zatýkání nebyla nepřiměřená. V dané věci stát toto své břemeno neunesl. Tento přesun důkazního břemene ESLP aplikoval i v několika následujících případech týkajících se zadržování/zatýkání osob (viz např. rozsudek ze dne 7. 7. 2011 ve věci *Fyodorov a Fyodorova proti Ukrajině*, stížnost č. 39229/03, § 65 a 67).

29. Lze tak učinit obecný závěr, že vznesli-li jednotlivci s ohledem na konkrétní skutkové okolnosti věci hájitelné tvrzení, že ho stát podrobil zacházení, které je neslučitelné s čl. 3 Úmluvy, pak má stát povinnost poskytnout věrohodné vysvětlení, jakým způsobem byla tato zranění způsobena. V té souvislosti Ústavní soud odkazuje na požadavky judikatury ESLP,

podle které i v případech zákonného použití síly proti odporu stát nese odpovědnost za rozumné naplánování svého zásahu, aby tím minimalizoval hrozbu zranění (viz, *mutatis mutandis*, *Rehbock proti Slovinsku*, cit. výše, § 71-72 a§ 76, rozsudek ze dne 19. 5. 2004 ve věci *R. L. and M.-J. D. proti Francii*, stížnost č. 44568/98, § 66-73; či ze dne 29. 7. 2010 ve věci *Kopylov proti Rusku*, stížnost č. 3933/04, § 162-165). V té souvislosti Ústavní soud také opakuje závěry své vlastní judikatury, podle které by obdobné zákroky, které jsou již z povahy věci konfliktní, bylo vhodné natáčet na kameru. Takový záznam by poté zásadně pomohl posouzení, zda zákrok policistů byl přiměřený, či nikoliv, a tak by také chránil samotné policisty před neoprávněnými stížnostmi na jejich jednání (viz nálezný sp. zn. I. ÚS 860/15 ze dne 27. 10. 2015, bod 76).

30. Shodně postup policie, která ukončila natáčení na kameru právě v důležitém momentě zásahu, kritizoval Nejvyšší správní soud v dřívějším rozsudku v projednávané věci, kde výslovně uvedl: „*Videozáznam průběhu zásahu by [...] mohl být [...] efektivním důkazním prostředkem. Kameraman ve spolupráci s velitelem zásahu by měl usilovat o to, aby záznam byl co nejúplnější, tedy aby zachycoval celý průběh nebo alespoň nejdůležitější fáze celého zákroku, a zároveň co nejvíce vypovídající, tedy aby kamera snímala podstatné skutkové děje, v daném případě zejména bezprostřední fyzický kontakt policistů s osobami, proti nimž zákrok směřuje, a použití donucovacích prostředků*“ (bod 37 rozsudku). V nálezu sp. zn. I. ÚS 1042/15 pak Ústavní soud uvedl, že sama skutečnost, že zákrok vůči stěžovateli nebyl zachycen, aniž by cokoliv nenasvědčovalo tomu, že by nějaké zvláštní okolnosti v pokračování záznamu bránily, vyvolává pochybnosti o přiměřenosti zákroku policie. Policie tím nevhodně omezila možnosti státu prokázat, že zásah byl zákonný a přiměřený dané situaci. Přitom je to v těchto situacích právě stát, který musí prokázat, že ke špatnému zacházení se stěžovatelem nedošlo (body 48–49 nálezu).

VI. b) Aplikace obecných principů na projednávanou věc

31. Po prostudování obsáhlého spisového materiálu a na základě výše popsaných judikatorních principů Ústavní soud dospěl k poněkud odlišnému právnímu závěru než NSS v otázce existence hájitelného tvrzení. Stěžovatelé totiž hájitelné tvrzení špatného zacházení ze strany policie během zákroku uvnitř vily Milada vznesli, nicméně NSS v rozporu s výše citovanou judikaturou ESLP nepřiměřeně bagatelizoval lékařské zprávy, které stěžovatelé v řízení o zásahové žalobě předložili. Uvedl, že lékařské zprávy bývají v podobných situacích důkazem zejména o tom, že ke zraněním vůbec došlo, že nejsou vymyšlená. Jak ovšem plyne z judikatury ESLP, lékařské zprávy mají naopak při posuzování, zda je určité tvrzení hájitelné či nikoliv, velmi silnou důkazní hodnotu.

32. Ze spisového materiálu plyne, že lékařská zpráva o vyšetření stěžovatele 2 ze dne 5. 7. 2012 uvádí hematomy na místech označených tímto stěžovatelem. Ten lékaři tvrdil, že ho napadli policisté obuškem (úderý do zad, hlavy, předloktí a hrudníku) a lékař považoval za nutné do lékařské zprávy uvést, že „*charakter nálezu není v rozporu s pacientem popisovanou událostí.*“ Tato lékařská zpráva byla sice vyhotovena až čtyři dny po sporných událostech. Vzhledem k možné časové toleranci, která plyne z výše popsané judikatury ESLP, a zejména z právě citovaného závěru samotného lékaře jako odborníka ve své oblasti, jehož pohled Ústavní soud nemůže přehodnocovat, ovšem předmětná lékařská zpráva pro účely zkoumání hájitelnosti tvrzení stěžovatelů nese vysokou důkazní sílu. Lékařská zpráva o vyšetření stěžovatele 3 ze dne 1. 7. 2012, tedy ze dne, kdy proběhl zákrok, pak konstatuje tržnou ránu o velikosti 2,5 cm a exkoriaci s hematodem pod pravým okem. Tržná rána si vyžádala šití. Stěžovatel 3 se pak měl hlásit na vytažení stehů za deset dnů. I tato lékařská zpráva tedy podporuje hájitelnost tvrzení stěžovatelů, že je policisté měli zranit.

33. Kromě lékařských zpráv hájitelnost tvrzení stěžovatelů podporuje i skutečnost, že jsou ve svých tvrzeních konzistentní, nemění je v čase. O námitkách stěžovatelů lze v kontextu skutkových okolností této věci říci, že nejsou zcela nedůvěryhodné a nepravděpodobné. K událostem, jak je stěžovatelé popisovali, mohlo dojít i z časového hlediska. Tvrzení stěžovatelů jsou navíc dostatečně konkrétní a v čase neměnné, jak hájitelné tvrzení definoval v citované judikatuře Ústavní soud. Nebylo totiž zcela nedůvěryhodné a nepravděpodobné, že ve vile Milada mohlo dojít ke konfliktu, který vedl k použití násilí ze strany policie a zranění stěžovatelů. To v hájitelné míře plyne z lékařských zpráv. K použití násilí ze strany policie mohlo dojít i z pohledu časového běhu událostí. Tvrzením stěžovatelů přitom nechyběla potřebná konkrétnost. Podle Ústavního soudu tím byla naplněna minimální nutná míra pravděpodobnosti tvrzení, že je policie podrobila špatnému zacházení, aby bylo možné tato tvrzení považovat za hájitelná. V tomto ústavněprávním hodnocení se tedy Ústavní soud neztotožňuje s tím, jak věc posoudil NSS. Stěžovatelé totiž hájitelná tvrzení v projednávané věci vznesli.

34. Ústavní soud však přes tento dílčí závěr neshledal důvody pro zrušení rozsudku NSS ani městského soudu. V první řadě je třeba poznamenat, že tento případ už je důkazně a skutkově zcela „vytěžený“. Ve věci již dvakrát rozhodoval městský soud, který zjistil skutkový stav na základě vyčerpávajícího množství důkazů. NSS nejdříve postup městského soudu při dokazování zkritizoval a po důkladné nápravě městského soudu už žádnou nezákonnost při dokazování neshledal. V takové procesní situaci už proto nelze očekávat, že by z dokazování vyplynulo cokoliv nového. Současně se Ústavní soud zcela ztotožňuje s perspektivou NSS, který ve svém druhém meritorním rozsudku zdůraznil, že je to především městský soud jako soud nalézací, kdo má zhodnotit žalovaný zásah v tzv. plné jurisdikci, včetně otázek skutkových, o nichž si sám učiní úsudek. Ústavní soud nesmí „přehodnocovat“ hodnocení jednotlivých důkazů obecnými soudy. Je v jejich kompetenci přikládat určitou váhu jednotlivým důkazům v procesu rozhodování. Ústavní soud by vykročil ze své role, kterou mu přiznává Ústava, pokud by obecným soudům ukládal, jak mají hodnotit provedené důkazy, jestliže zachovaly principy spravedlivého procesu. Právo na spravedlivý proces znamená, že je jednotlivci zajišťováno právo na spravedlivé řízení, v němž se uplatňují všechny zásady správného rozhodování podle zákona a v souladu s ústavními principy. Postupoval-li správní soud v souladu s příslušnými ustanoveními s. ř. s., do nichž se promítají principy obsažené v hlavě páté Listiny, a svůj postup řádně odůvodnil, nemůže Ústavní soud učinit závěr, že obecný soud vedl proces způsobem, který nezajistil spravedlivý výsledek (viz např. nálezy sp. zn. II. ÚS 4266/16 ze dne 27. 3. 2017, bod 25; sp. zn. III. ÚS 1293/16 ze dne 24. 1. 2017, bod 21; sp. zn. I. ÚS 3308/16 ze dne 19. 1. 2017, bod 14 a mnohé další).

35. Pro posouzení věci je proto zcela stěžejní závěr městského soudu, který byl jako jediný soud posuzující tuto věc v bezprostředním osobním kontaktu se stěžovateli a vedlejšími účastníky řízení, a ve svém rozsudku dospěl k tomu, že „*po provedeném řízení a na základě zjištěného skutkového stavu [...] žalovaný důkazní břemeno unesl a prokázal, že si žalobci zranění způsobili sami nebo k němu došlo jinak, případně, že jde o následek oprávněného použití donucovacích prostředků, nikoli jejich bezdůvodné, nepřiměřené a nesprávné použití, v jehož důsledku došlo k bití a bezdůvodné újmě na zdraví žalobců, a že tedy poskytl věrohodné vysvětlení, jakým způsobem byla tato zranění způsobena. Je tomu tak proto, že z žádného z provedených důkazů, které soud uvážil každý jednotlivě a všechny ve vzájemné souvislosti, i při absenci videozáznamu z části zásahu uvnitř vily, nelze uzavřít, že zranění žalobcům způsobil žalovaný při zásahu, neboť zranění způsobená žalobcům mohla mít svůj původ jinde*“ (str. 77 rozsudku městského soudu). Po velmi detailním dokazování městský soud zjistil, že ke zranění stěžovatelů mohlo dojít mnoha způsoby a nemusela nutně vzniknout v důsledku nepřiměřeného použití donucovacích prostředků. Mechanismus zranění přitom podle soudu neodpovídal tvrzenému bití obuškem (viz výše). Je pravdou, že městský

soud mohl odůvodnění svého rozsudku, obzvláště po předchozím závazném pokynu NSS, strukturovat přehledněji a mohl v něm zřetelněji odůvodnit, proč stěžovatelé vznesli hájitelné tvrzení, a proč přešlo důkazní břemeno na policii. Hlavní ovšem je, že k tomuto přenosu důkazního břemene reálně přistoupil a shledal, že ho policie unesla. Je otázkou, proč NSS nenásledoval městský soud v této linii argumentace. Nic to ovšem nemění na stěžejní relevanci tohoto závěru městského soudu pro posuzovanou věc. Ústavní soud proto v návaznosti na závěry městského soudu shrnuje, že i při existenci hájitelného tvrzení stěžovatelů policie poskytla dostatečné a přesvědčivé vysvětlení, jak byla zranění stěžovatelů způsobena, a proto unesla své důkazní břemeno (srov. *Ribitsch proti Rakousku*, cit. výše, § 34; či *Boacá a další proti Rumunsku*, cit. výše, § 74 aj.).

36. Z toho důvodu Ústavní soud také nepřisuzuje natolik kritickou důležitost chybějícímu videozáznamu. Dění uvnitř vily nepochybně bylo vhodné natáčet na kameru. Usnadnilo by to následné dokazování. V kontextu okolností této věci však absence videozáznamu dané části zákroku nepředstavuje pochybení, které by způsobovalo protiústavnost postupu policie. Přes silné judikatorní doporučení Ústavního soudu natáčet zákroky, které jsou již z povahy věci konfliktní, je totiž třeba zdůraznit, že nejde o zákonný požadavek, který je nutné paušálně aplikovat ve všech případech podobných zákroků. Konkrétní okolnosti věci mohou naopak vést k závěru, že pořízení videozáznamu bylo velmi obtížně proveditelné anebo nebylo možné vůbec. V tom se tento konkrétní případ skutkově odlišuje od věcí řešených Ústavním soudem pod sp. zn. I. ÚS 860/15 a sp. zn. I. ÚS 1042/15, kde natočení postupu policie nic nebránilo. Ústavní soud je na rozdíl od NSS toho názoru, že policie poskytla přesvědčivé vysvětlení, proč záznam uvnitř vily nebyl pořízen. Zárok probíhal ve tmě, v chátrajícím prostoru při neznalosti situace uvnitř vily, v níž se nacházely osoby, které se mohly uchýlit k agresivnímu odporu. To stvrzovala skutečnost, že squatteréi předtím po policistech házeli různé předměty a postupně se radikalizovali. Obavy policistů z možného nebezpečného průběhu zákroku pro kameramana se pak potvrdily, protože při zákroku squatteréi zranili dva policisty, kteří byli v důsledku poranění horních končetin v pracovní neschopnosti. Ústavní soud proto nemíní s nutnou dávkou respektu vůči odůvodněným rozhodnutím těch, kdo byli na místě zákroku, jakkoliv přehodnocovat závěr, že by vstup kameramana do vily nebyl bezpečný. Nelze ostatně přehlédnout, že k předmětnému zákroku došlo již v roce 2012, kdy i technické záznamové možnosti nebyly na stejné úrovni, jako je tomu dnes.

37. Ústavní soud závěrem musí zdůraznit, že stěžovatelé v ústavní stížnosti ve své podstatě brojí jen proti té části rozsudku, která se týká otázky rozložení důkazního břemene a skutkových závěrů o odpovědnosti policie za jejich zranění stěžovatelů. Jak ve vyjádření k ústavní stížnosti uvedl NSS, nezpochybňují přiměřenost a nutnost samotného zásahu. Ústavní soud se proto na otázky, zda samotný zásah jako celek byl vůbec nezbytný a přiměřený okolnostem, zvláště nezaměřoval, a to již s ohledem na zásadu koncentrace řízení, která ovládá řízení před správními soudy. V této věci šlo proto jen a pouze o to, zda přešlo na policii důkazní břemeno ohledně průběhu části zásahu ve vile Milada, a pokud ano, zda toto důkazní břemeno ve vztahu ke zraněním stěžovatelů policie unesla. Podle Ústavního soudu stěžovatelé vznesli hájitelné tvrzení špatného zacházení ve smyslu čl. 3 Úmluvy a čl. 7 odst. 2 Listiny. V důsledku vzneseného hájitelného tvrzení přešlo důkazní břemeno o tom, že policie neporušila zákaz špatného zacházení, právě na ni. Hájitelné tvrzení však nelze chápat jako najisto prokázanou skutečnost. Na jeho základě vyvstává jen domněnka, se kterou je třeba dále pracovat na základě teorie rozdělení důkazního břemene. Policie přitom podle Ústavního soudu (v návaznosti na skutkové závěry nalézacího městského soudu) předmětné důkazní břemeno unesla a prokázala, že hájitelné tvrzení stěžovatelů neodpovídá skutečnosti, resp. že zvoleným postupem neporušila citovaná základní práva stěžovatelů. Nebylo tak prokázáno, že by se policie uchýlila ke špatnému zacházení, které by dosahovalo potřebné

minimální úrovně závažnosti ve smyslu zmiňované judikatury Evropského soudu pro lidská práva.

38. V případě podobných situací, kdy policie zasahuje proti porušování práva (neoprávněné vniknutí do vily Milada a následné nerespektování výzev k jejímu opuštění), je totiž třeba mít rovněž na zřeteli, že svoboda každého jedince neznamena jen možnost činit vše, co považuje za dobré či správné, nýbrž také nést za svoje jednání odpovědnost. Pokud se tedy v nyní projednávaném případě osoby, které do vily Milada protiprávně vnikly, vědomě připravovaly na střet s policisty (viz shora popsána barikáda a další překážky, použití hasicího přístroje a házení sutě proti zasahujícím policistům), který zjevně očekávaly, a odmítly na výzvy policie vilu pokojně opustit, takže nakonec došlo k násilnému vyklizení vily, a to včetně několika přesně nezjištěných lehkých zranění na obou stranách, je tato situace značně odlišná od případů, kdy se jednotlivec dostává do moci policie např. po jeho zadržení či jiném omezení osobní svobody, neboť v těchto případech žádnou možnost svobodné volby vyhnout se případnému zásahu do svých práv nemá.

VII. Závěr

39. Ze všech výše uvedených důvodů Ústavní soud neshledal, že by napadená rozhodnutí Nejvyššího správního soudu a Městského soudu v Praze vedla k porušení základních práv stěžovatelů. Jejich ústavní stížnost proto zamítl (§ 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu).

P o u ě n í : Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat (§ 54 odst. 2 zákona o Ústavním soudu).

V Brně dne 17. října 2017

Jiří Zemánek
předseda senátu

Odlišné stanovisko soudce Ludvíka Davida k nálezu sp. zn. II. ÚS 1398/17

Při veškerém respektu zejména ke skutkové složitosti přezkoumávané problematiky nesouhlasím s výrokem nálezu a nevyhnutelně i s některými nosnými důvody jeho odůvodnění.

Podotýkám přitom, že mi vzhledem k nepřítomnosti při dokazování, prováděném před nalézacím soudem, nepřísluší vyslovit protikladný názor o nezákonnosti policejního zásahu; ostatně i současné závěry II. senátu Ústavního soudu vycházejí, v rámci jeho přezkumných oprávnění, ze spisových podkladů.

Ve věci předcházela nynější linii ústavního přezkumu fáze řízení před správními soudy, v níž Nejvyšší správní soud rozsudkem ze dne 25. 5. 2015 zrušil předchozí rozsudek Městského soudu v Praze a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Ve zmíněném kasačním rozsudku Nejvyšší správní soud (též „NSS“ nebo „kasační instance“) v bodech 36-40 podrobil detailní a přesvědčivé kritice ten důkazní fakt, že policií pořízený videozáznam z akce je neúplný. Bylo žádoucí, aby se soud prvního stupně s neúplností videozáznamu přesvědčivěji vypořádal, podrobněji ji vysvětlil a eventuálně, za účelem dostatečného objasnění v záznamu chybějících momentů policejního zásahu, dokazování doplnil. Tak to vyplývá z bodu 40 in fine předchozího rozsudku kasační instance.

Městský soud v Praze se daného úkolu zhostil za pomoci výsledků dalších svědků a jejich hodnocení. Učinil tak každopádně, co do odůvodnění rozsudku ze dne 24. 6. 2016, velmi podrobně a po přenosu důkazního břemene, resp. jeho adekvátního dílu na žalovaný orgán státní moci (s. 77 a násl.) dovedl, že žalovaný své důkazní břemeno, i se zahrnutím nikoli kompletního videozáznamu, unesl.

Po opětovné kasační stížnosti žalobců následoval druhý rozsudek NSS datovaný 1. 3. 2017, jenž měl být podle mého názoru Ústavním soudem nyní zrušen a jehož nedostatky tvoří těžiště mého disentu.

NSS pochybil již potlačením závěru o hájitelnosti tvrzení žalobců, který měl znamenat přesun důkazního břemene na stát (jeho exekutivní složku). Je přitom zřejmé, že tvrzení žalobců, podložená lékařskými zprávami o zraněních dvou účastníků policejní akce, proti nimž se zakročovalo, hájitelná jsou.

Navazuje názorový „půlobrat“ kasační instance, který je překvapivý. Poněvadž podle kasační instance k přenosu důkazního břemene nedošlo, „nebyl ani prostor klást žalovanému k tíži“ skutečnost, že policie nebyla schopna předložit kompletní videozáznam o průběhu zákroku. Jen „nad rámec nutného odůvodnění“ pak NSS akceptoval absenci policejního videozáznamu rozebírání barikády. Připustil také důvodnost nepořízení záznamu děje uvnitř vily s ohledem na technické možnosti v nočním čase a nepřehlednost prostoru. Konstatoval však též, že postupné vyvádění zajištěných účastníků akce před vilu bylo možné, s přihlédnutím k obrazovým a zvukovým možnostem, přiměřeně zaznamenat. Vše vyslovené má ale být pro policii „pouze upozorněním“, neboť žalovaná strana nebyla vzhledem k prokázanému skutkovému ději v důkazní nouzi (citováno a parafrázováno z bodu 52

rozsudku). NSS tedy vlastně vyřadil neúplný videozáznam ze svého formálního přezkumu hodnocení důkazů, ač jeho přezkum obsahově zároveň provedl.

Netvrdím, že by hodnocení důkazů nemohlo v posuzované věci obstát i se zohledněním či zahrnutím předmětného neúplného videozáznamu. Ostatně, právě v tomto směru dospěl k pozitivnímu výsledku prvostupňový soud a jeho závěry vcelku pochopitelně akceptoval i Ústavní soud (viz body 35-37 nálezu, jež jsou též částečnou substitucí nedostatků rozsudku kasační instance), neboť hodnotit hodnocení důkazů, provedených přímo nalézacím soudem, nenáleží k jeho roli. Věc však zůstala ochuzena o některé aspekty důkazního řízení, jež se dají shrnout do následujících otázek: Je či není přípustné (do jaké míry) zohlednit při hodnocení důkazů, že jedna z procesních stran, nesoucí svůj díl důkazního břemene, nevyužila možnosti předložit (úplný) důkaz, jenž má, vzhledem k povaze důkazního prostředku, větší důkazní sílu (vypovídací hodnotu) než důkaz jiný, například svědeckou výpověď? A v případě alespoň zčásti kladné odpovědi, do jaké míry (ne)přihlédnout ke skutečnostem, které k nepředložení důkazu vedly?

Tak trochu nad rámec svého disentu si dovolím pozastavit se nad vyjádřením Ministerstva vnitra, jež Ústavní soud v bodě 15 svého nálezu lapidárně shrnul tak, že podle ministerstva není povinností policie již při zákroku shromažďovat důkazy pro soud, namísto zaměřením se na plnění řešeného úkolu. K tomu se sluší citovat ustanovení § 62 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, podle něhož policie „může, je-li to nezbytné pro plnění jejich úkolů“, pořizovat zvukové, obrazové nebo jiné záznamy osob a věcí, nacházejících se na místech veřejně přístupných, o průběhu úkonu. Zajisté – může, nikoli musí. Nabízí se však podotknutí, že policejní zákrok proti squaterům v Miladě byl plánován, schválen a proveden s nasazením nemalých pořádkových sil, solidních technických prostředků a za přiměřeného nasvícení prostoru před „vilou“ zvenčí. Za těchto okolností se jeví zmíněná část vyjádření ministerstva, jakési „ohrazení se“ vůči snad přehnaným soudním nárokům, jako (eufemisticky vyjádřeno) ne zcela případná.

Ludvík David